TSUE

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Yashil iqtisodiyot&taraqqiyot ilmiy-elektron jurnal

№5 (3)

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2026

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, may.
3-qism

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA’MINLASHGA QARATILGAN HAYOTIY TASHABBUSLAR 12
Muxiddin Kalonov

O‘ZBEKISTONDA NAQDSIZ TO‘LOVLAR ULUSHINING OSHISHI VA PUL MASSASI NAZORATI SAMARADORLIGIGA TA’SIRI 28
Pardayev G‘ayrat Jabbor o‘g‘li

BUXGALTERIYA HISOBINING PAYDO BO‘LISHI VA RIVOJLANISHI HISOB SIYOSATINING SHAKLLANISHIDA ASOS SIFATIDA 34
Abduvaxidov Farxod Tuychiyevich

O‘ZBEKISTON AUDITORLIK TASHKILOTLARIDA ICHKI SIFAT NAZORATI STANDARTLARINI RISKKA YO‘NALTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 41
Bobonarova Kamola

SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION-INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI 47
Azizova Habiba Arslonovna

TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA RAQAMLI DAVLAT XIZMATLARINI KO‘RSATISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI 56
Yusupova Dilbar Mirabidovna

КАРБОНОВЫЕ КРЕДИТЫ В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА 61
Абдуллаева Зайнаб Руслановна

BUXORO ZINDONI VA BOLO HOVUZ ANSAMBLI MISOLIDA TARIXIY OBIDALARNING BARQAROR TURISTIK SIG‘IMI TAHLILI 66
Shodiyeva Moxichehra Shokir qizi, Qilichov Muhriddin Husniddin o‘g‘li

SOLIQ TIZIMIDA SOLIQ RISKINI BAHOLASH USLUBIYOTI 73
Ravshanjon Azimovich

O‘ZBEKISTONDA UMUMIY O‘RTA TA’LIM TIZIMI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA BUXORO VILOYATI TAHLILI........ 80
Davidxodjayev Oybek Obidovich

O‘ZBEKISTONDA INVESTITSION KREDITLASHLASHNING AMALDAGI HOLATI VA ISTIQBOLLARI........ 85
Abdurashidova Mohidil Qodir qizi, Karimova A.

IQTISODIYOTNI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA DXSH ASOSIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIYAVIY QO‘LLAB-QUVVATLASHNI BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI 91
Toxirov Jaxongir Maxmudjon o‘g‘li

SURXONDARYO VILOYATIDA UY-JOY QURILISHI VA IPOTEKA KREDITLASHNING O‘ZARO BOG‘LIQLIGI 96
Turopova Nigora Xolmurod qizi, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi

ESG INTEGRATION AND GREEN FINANCIAL ANALYSIS: A NEW METHODOLOGICAL APPROACH TO CORPORATE FINANCIAL SUSTAINABILITY 100
Erkin Temirovich Shodiev

THE CURRENT STATE OF DIGITALIZATION OF TOURISM IN UZBEKISTAN AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT 105
Bekmurodov Bakhtiyor Farkhodovich

TA’LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISHDA OPTIMALLASHTIRISH ZARURATI VA YO‘NALISHLARI........ 113
Umarov Avzaljon Yodgorali o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

AHOLI ISTE'MOL MADANIYATI VA MILLIY IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI 118
Rustamov Sheroz Oblokulovich

ISHLAB CHIQARISH OMILLARINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: KOBB–DOUGLAS MODELI ASOSIDA EKONOMETRIK TAHLIL 123
Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich

BARQAROR SHAHARSOZLIK RIVOJLANISHIGA ERISHISHDA QATTIQ CHIQINDILARNI KOMPLEKS BOSHQARISH 129
Firas Halawani, Feruza Insavalieva

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РЕАЛИЗАЦИИ НА НАЦИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ КЛЮЧЕВЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ СОГЛАШЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ТРАНСГРАНИЧНЫМ ЗАГРЯЗНЕНИЕМ, В УЗБЕКИСТАНЕ И СОСЕДНИХ СТРАНАХ........ 139
Шафикова Луиза, Ойбек Камилов

ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА УЗБЕКИСТАНА: ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО УРОВНЯ И ПОТЕНЦИАЛА РОСТА 150
Омонтурдиева Диёра

YER VA SUV RESURSLARINI INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARISHDA DRONLARDAN FOYDALANISH........ 155
Matkarimov Mansur

YASHIL INVESTITSIYALAR BOZORI MEXANIZMINING DASTAKLARI 161
Ziyodullayeva Gulasal Akmal qizi

СТРАТЕГИЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ И УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА ПОСРЕДСТВОМ HR-БРЕНДИНГА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ПРАКТИКА РЕАЛИЗАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 167
Дониерова Фотимабону Алишер кизи

KAMBAG'ALLIKNI MONETAR VA KO'P O'LCHOVLI BAHOLASH METODOLOGIYASI ASOSIDA IQTISODIY O'SISH STRATEGIYALARINI KONSEPTUAL TAKOMILLASHTIRISH 173
Sotiboldiyev Asadbek Hasan o'g'li

QURILISH SANOATIDA RESURS TEJAMKOR ISHLAB CHIQARISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI........ 179
Utbasarov Doniyorjon Baxtiyorovich

KICHIK BIZNESDA XIZMATLAR SOHASINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI........ 188
Raximov Zafar Komilovich, Mamatazimov Jaloliddin Sherzod o'g'li

MANAGING DIGITAL TRANSFORMATION IN PRIMARY HEALTHCARE: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW 192
Ashurova Sitora Xusnitdin qizi

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПРАВОВЫЕ ПРОБЕЛЫ В УПРАВЛЕНИИ ТРАНСГРАНИЧНЫМ ЗАГРЯЗНЕНИЕМ ВОД В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ 197
Тиллахуджаев Аббосхон, Дилфуза Шакирова, Мухамедалиева Сайёра, Ойбек Камилов

JAHON ME'MORIY MEROSIDAN TURIZMDA FOYDALANISH: DOLZARB MUAMMOLAR, ZAMONAVIY YECHIMLAR VA ISTIQBOLLI TAKLIFLAR........ 208
Qilichov Muhriddin Husniddin o'g'li

IMPROVING SALES PROMOTION STRATEGIES FOR UZBEK EXPORTERS IN DEVELOPING FOREIGN MARKETS........ 217
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Rustamova Madina Baxrom qizi

ENVIRONMENTAL DEGRADATION AND CARBON EMISSION: INTERCONNECTED LINKS WITH ECONOMIC GROWTH IN POST-SOVIET........ 222
Rajabova Malika Nuriddin qizi

NATIJAGA YO'NALTIRILGAN BUDJETLASHTIRISHGA OID ILMIY QARASHLAR VA YONDASHUVLAR 230
Qosimova Gulyar Axmatovna

ТРАНСГРАНИЧНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН 236
Наурызбаев Алиакбар Рустамович

ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ 239
Усманова Зумрад Исламовна

KIMYO SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH CHORALARI 242
Muxammadiyeva Munira Zaynabutdinovna

QISHLOQ UY-JOY QURILISHIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARINING AHAMIYATI 248
Xannarov Komiljon Karimovich

TIBBIYOT MUASSASALARI FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISH VA VAZIFALAR TAQSIMOTI TAMOYILLARI 253
Saidov Suhrob Shodmonovich

HUDUDIY IQTISODIY INTEGRATSIYA RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBASI VA MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARI UCHUN AHAMIYATI 257
Akbarova Kamola Akmaljonovna

MOLIYAVIY TAHLIL AXBOROT BAZASINING KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA’SIRI 263
Karimov Eminjon Gapardjonovich

XIZMAT KO‘RSATISH SOHASIDA INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI 270
Shermatov Axror Abdixakimovich

QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA ENERGIYA SAQLASH TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI 275
Ergash Bobobekov

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARIDA ISLOM MOLIYASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI 281
Yo‘ldoshev Jamshid Nu’monovich

XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 285
Qurbonova Rahima Jamshedovna

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI ISH O‘RINLARINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI 290
Ibroximova Nafosat Abdusattor qizi

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY O‘SISHGA TA’SIRI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 297
Raximov Zikrullo Soyibjon o‘g‘li

RAQAMLI MUHITDA REKREATSION XIZMATLAR MARKETINGINI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI 302
Usmanova Zumrad Islamovna

WAYS TO IMPROVE THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS 306
Iskhakova Sarvar Ayubovna, Amriyeva Shahzoda Shukhratovna

BARQAROR TURIZMGA ERISHISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI 312
Baxtiyorov Javlon Fazliddin o‘g‘li

MEVA MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY TIZIMI 316
Yusufova Laylo G‘ayrat qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

AHOLISI ZICH JOYLASHGAN HUDUDLARDA QISHLOQ JOYLARINING BARQAROR RIVOJLANISHI: NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR........325
Yusufjonov Jahongir Ilxomjon o‘g‘li

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ В ФИЛОСОФИИ СТОИЦИЗМА И СОВРЕМЕННОЙ ТЕОРИИ СТРАТЕГИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ВЗГЛЯДОВ МАРКА АВРЕЛИЯ И КОНЦЕПЦИИ СТРАТЕГИРОВАНИЯ ВЛАДИМИРА Л. КВИНТА........329
Норкулов Суннатбек Алишерович

O‘ZBEKISTONDA OLIY TA’LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH........335
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich

MAMLAKATIMIZDA INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA QULAY BIZNES MUHITINING TA’SIRI........341
Vahidova Gulhayyo Arzi qizi

O‘ZBEKISTONDA KICHIK VA O‘RTA BIZNESNI BANK KREDITLARI BILAN TA’MINLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI........347
Raxmanova Ilmira Rustamovna

SAVDO KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MA’LUMOTLAR TAHLILI VA MAQSADLI MARKETINGDAN FOYDALANISH YO‘NALISHLARI........354
Toxirov Javlon Raximovich

MAXSUS IQTISODIY ZONALARNI TARKIBIY QISMLARI BO‘YICHA BAHOLASHNING MUHIM OMILLARI........361
Arslonov U. U.

RESURSLAR TA’MINOTI TIZIMINING TASHKILIY-IQTISODIY XUSUSIYATLARI........367
Arziqulova Oybarchin Eshquvat qizi

JAHON SAVDO TASHKILOTI TAMOYILLARI ASOSIDA SOLIQ SIYOSATINI MUVOFIQLASHTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI........373
Saitqulov Suxrob Shavkatovich

TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARNING KREDIT QOBILIYATINI BAHOLASH UCHUN SKORING MODELIDA SUN’IY INTELLEKTNI JORIY ETISHNING AHAMIYATI........380
Komiljon Karimov

OLIY TA’LIM VA AMALIYOT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI ASOSIDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI........386
Karimova Xurshida Raximovna

QO‘RIQLASH DEPARTAMENTIDA SOLIQ YUKLAMASINING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA’SIRI VA UNI ICHKI MOLIYAVIY NAZORAT HAMDA AUDIT NUQTAYI NAZARDAN TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI........390
Salimbayev Mirsohibjon Mirsodiq o‘g‘li

ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА И ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН........396
Ли Марина Рудольфовна

O‘ZBEKISTONDA YER RESURSLARINING AGRAR IQTISODIYOTGA TA’SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH........402
Xoshimova Sevara Baxromovna

FARMATSEVTIKA IMPORT KOMPANIYALARIDA REKLAMA SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH: “SHINING IMPEX” AJ MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT........410
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna, Nurullayev Ilyosbek Xojiabdulla o‘g‘li

HUDUDIY IQTISODIY O‘SISHNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH........417
Turayev Baxtiyor Ergashevich

QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA SANOATINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI VA SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO‘NALISHLARI........421
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi

QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA DAVLAT SUBSIDIYALARINING MOLIYAVIY NATIJALARGA TA'SIR KANALLARI VA ULARNI HISOBDA AKS ETTIRISH MASALALARI 427
Davronbek Matyakubovich Matkarimov, Qadamov Mirzobek Ulug'bek o'g'li

O'ZGARUVCHILAR O'RTASIDAGI MUNOSABATLARNI REGRESSIYA MODELLARI ORQALI AMALIY TAHLILI 432
Sakiyeva Ozoda Batirovna, Xushvaqtova Dilfuza Ramazon qizi

INSON KAPITALIGA YO'NALTIRILGAN INVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH 437
Zayniddinov Aloviddin Zayniddin o'g'li

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KRIPTO-AKTIVLAR AYLANMASINI RIVOJLANTIRISH HAMDA BOZOR MUNOSABATLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI 444
Khakimov Bekzod Ilhomjonovich

O'ZBEKISTONDA MADANIYAT VA SAN'AT TA'LIMI MUASSASALARINI DAVLAT TOMONIDAN MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI 453
Atabayeva Yulduz Baxtiyar qizi

ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ В УЗБЕКИСТАНЕ 457
Ким Елена Радионовна

O'ZBEKISTONDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI BOSHQARUV SAMARADORLIGI: HOLAT, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 464
Abdurasulova Zarina Sayfiddin qizi

STRATEGIC MARKETING CAPABILITIES AND ENTERPRISE COMPETITIVENESS IN DIGITAL PLATFORM ECOSYSTEMS: A CONCEPTUAL SMPC MODEL FOR EMERGING MARKETS 471
Bakhtiyor Ruziev Eshmuminovich

ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ 477
Усманова Зумрад Исламовна

UGLEROD CHIQINDILARINI KAMAYTIRISHDA YASHIL INVESTITSIYALAR AHAMIYATINING NAZARIY ASOSLARI 480
Jumaniyozov Feruzbek Dilshod o'g'li, Niyozmetov Doniyor Rejabbayevich, Majidov Jamoladdin Komoliddinovich

MEHMONXONA XO'JALIGI SUBEKTLARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI 485
Gulomqodirova Ma'muraxon Saydumarxon qizi

QISHLOQ MANZILGOHLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING MOHIYATI VA NAZARIY JIHATLARI 492
Xusanova Sevara Shavkat qizi

QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION-INVESTITSION BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH 499
Raxmatillo Mirolimovich Egamov

MOLIYAVIY HISOBOTNING KOMPILYATSIYASI BO'YICHA TOPSHIRIQLARNI BAJARISH TARTIBI 503
A.Z.Avlokulov

ERKIN IQTISODIY ZONALARNING MOHIYATI, TASNIFLASH MEZONLARI VA SHAKLLARI 507
Ibragimov Aziz Turayevich

IJTIMOIY OMILLAR ASOSIDA BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING AFZALLIKLARI 514
Isroilov Xurshidbek Rustambek o'g'li

AVTOTRANSPORT XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI KORXONALAR FAOLIYATI HAMDA ULARDA SAMARADORLIKNI BAHOLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 521
Raximov Azamat Hamroqulovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KO'P QAVATLI UY-JOY OBYEKTLARI LOYIHASINI AMALGA OSHIRISHDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI 525
Xikmatov Xakimxon Xamzaevich, Xalilov Nimatillo, Fattoyev Orzujon Xudoyqul o'g'li

TIJORAT BANKLARINING TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI 530
Djumaniyazova Shaxnoza G'afurdjanovna

MINTAQA SHAHARLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQARISH DARAJASI TAHLILI 535
Ne'matov Ne'matulla Erkinboyevich

СТРАТЕГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ В ЭПОХУ ЦИФРОВИЗАЦИИ: КАК СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ ФОРМИРУЮТ ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ 539
Убайдуллоева Сабрина Кодыровна

NAVOIY VILOYATIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH HOLATINING IQTISODIY TAHLILI 545
O'roqov Mamurali Odil o'g'li

KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH VOSITASI SIFATIDA 551
Ramazonov Zafar Ulug'bekovich

O'ZBEKISTON VILOYATLARIDA TURISTIK XIZMATLAR EKSPORTINING BARQAROR DIVERSIFIKATSIYASI: HUDUDIY KONSENTRATSIYA VA BARQAROR RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI 555
Sayfullayeva Madina Sirojiddinovna

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI KREDITLASH MODELLARI VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI 565
Nurmuxammedov Abdijabbar Yunusovich

JAHON IQTISODIYOTI GLOBALLASHUVINING HARAKATLANTIRUVCHI OMILLARI, BELGILARI VA SHAKLLARI 575
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna

DAVLAT MOLIYAVIY BOSHQARUVIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: SUN'IY INTELLEKT VA BLOKCHEYN TEXNOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI 579
Tilabov Nasrulla Tashmuratovich, Kustanbaeva Jansaya Marat qizi

JAHON AMALIYOTIDA YASHIL XIZMATLAR KONSEPSIYASINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI, YO'NALISHLARI VA LOKALLASHAYOTGAN INSTITUTSIONAL ASOSLARI 584
Y.M. Xalikov

MILLIY IQTISODIYOTDA SAMARALI RAQOBAT 591
Karimova Iroda Abdusattarovna

MEHMONXONALARDA SUV VA ENERGIYA RESURSLARINI BARQAROR BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY JIHATLARI 598
Abbosova Sabina Hasan qizi

KORXONALARDA DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARNI OPTIMALLASHTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLARI 604
Mirzayev Ozod Furkatovich

PAXTA SANOATINI CHUQUR QAYTA ISHLASH ASOSIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH 611
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li

РАЗВИТИЕ УРБАНИЗАЦИИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ 615
Салимова Юлдуз Исаковна

UY-JOY FONDI BOSHQARUVINING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 624
Aminova Naima Umar qizi

STRATEGIC HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES 628
Sultonboyeva Munira Bahodirovna, Sultanova Kamila Muktorali Kizi

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORATNING AHAMIYATI..636
Mullabayev Murod Farxodjonovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORATNING AHAMIYATI

Mullabayev Murod Farxodjonovich
"Mikrokreditbank" ATB Boshqaruv kotibiyati mudiri.
mullabayevmf@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron tijoratning o'rni va ahamiyati, uning mazmun-mohiyati hamda rivojlanish istiqbollari atroflicha yoritilgan. Unda elektron tijoratning nazariy asoslari, iqtisodiy taraqqiyotga ta'siri, xalqaro tajriba va global rivojlanish tendensiyalari tahlil qilingan. Shu bilan birga, O'zbekistonda elektron tijoratning bugungi holati baholanib, soha taraqqiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan asosiy muammolar aniqlangan. Tadqiqot yakunida elektron tijoratni yanada rivojlantirishga qaratilgan tashkiliy hamda innovatsion yo'nalishdagi amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: elektron tijorat, onlayn platformalar, veb-sayt, korxonalar, global internet tarmog'i, raqamli iqtisodiyot, raqamli platformalar, internet xizmatlari.

Abstract. This article provides a detailed overview of the role and significance of e-commerce in the context of the digital economy, its essence, and development prospects. It analyzes the theoretical foundations of e-commerce, its impact on economic development, international experience, and global development trends. At the same time, the current state of e-commerce in Uzbekistan is assessed, and the main problems negatively affecting the development of the industry are identified. As a result of the study, practical proposals and recommendations of an organizational and innovative nature aimed at the further development of e-commerce are developed.

Key words: e-commerce, online platforms, website, enterprises, global network, digital economy, digital platforms, internet services.

Аннотация. В данной статье подробно освещены роль и значение электронной коммерции в условиях цифровой экономики, её сущность и перспективы развития. В ней проанализированы теоретические основы электронной коммерции, её влияние на экономическое развитие, международный опыт и тенденции глобального развития. Вместе с тем проведена оценка текущего состояния электронной коммерции в Узбекистане и выявлены основные проблемы, негативно влияющие на развитие отрасли. По итогам исследования разработаны практические предложения и рекомендации организационного и инновационного характера, направленные на дальнейшее развитие электронной коммерции.

Ключевые слова: электронная коммерция, онлайн-платформы, веб-сайт, предприятия, глобальная сеть, цифровая экономика, цифровые платформы, интернет-услуги.

KIRISH

XX asrning o'rtalaridan boshlab dunyo hamjamiyatida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining uzluksiz rivojlanishi va internet tarmog'ining keng ommalashuvi kuzatildi. XXI asrning dastlabki yillaridan esa iqtisodiy va ijtimoiy faoliyatda elektron hukumat, elektron davlat, tarmoq iqtisodiyoti, internet iqtisodiyoti hamda elektron biznes kabi tushunchalar jadal ravishda hayotga kirib keldi. Natijada nafaqat iqtisodiyotning tuzilishi, balki biznes yuritish usullari ham tubdan o'zgardi. Biznes jarayonlarining global tarmoq texnologiyalariga transformatsiya qilinishi elektron tijoratning keng joriy etilishiga sabab bo'ldi. Bu esa jahon integratsiyalashuvini

mislsiz darajada tezlashtirib, dunyo iqtisodiy munosabatlarining shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi.. Raqamli texnologiyalarga asoslangan tijorat yuritish sharoitida iqtisodiy institutlar va xulq-atvor me'yorlari keskin o'zgarib bormoqda. Hozirgi kunda ushbu o'zgarishlarning ko'lami hamda jarayonlar sur'ati iqtisodiyotning an'anaviy tarmoqlari rivojlanishidan ancha yuqori darajaga yetdi [1].

Raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron tijorat muhim ahamiyat kasb etmoqda. Internet va zamonaviy axborot texnologiyalarining rivojlanishi natijasida elektron savdo biznes yuritishning qulay, tezkor va samarali shakliga aylandi. Elektron tijorat savdo jarayonlarini soddalashtirib, xarajatlarni kamaytiradi hamda xaridorlarga sifatli xizmat ko'rsatish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, u korxonalarning xalqaro bozorlarga chiqishiga va iqtisodiy rivojlanishga xizmat qiladi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron tijoratning rivojlanishi yangi biznes modellari va zamonaviy iqtisodiy munosabatlarning shakllanishiga sabab bo'lmoqda. Elektron to'lov tizimlari, raqamli marketing va onlayn xizmatlarning kengayishi savdo jarayonlarini tezlashtirib, savdo hajmining oshishiga xizmat qilmoqda. Natijada elektron tijorat iqtisodiy samaradorlikni oshirish va biznesni rivojlantirishning muhim omiliga aylanmoqda.

Bu borada Respublikamizda "Elektron tijorat to'g'risida"gi 2022-yil 29-sentabrdagi O'zbekiston Respublikasi Qonuni O'RQ-792-son[1] qabul qilingan. Mazkur hujjat mamlakatda elektron tijorat sohasini tartibga solish va uning barqaror rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan asosiy huquqiy poydevor hisoblanadi. Ushbu qonun elektron tijorat ishtirokchilari o'rtasidagi munosabatlarni huquqiy jihatdan mustahkamlaydi hamda onlayn bitimlarni amalga oshirish tartibini belgilaydi. Bu esa raqamli savdo muhitining shaffofligi va xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi [2].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bugungi tadqiqot jarayonida raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron tijoratning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni, uning zamonaviy imkoniyatlari hamda ustuvor yo'nalishlarini aniqlashga alohida e'tibor qaratildi. Tadqiqot davomida elektron tijorat tizimlarini samarali rivojlantirish va takomillashtirish masalalarini yoritishda mantiqiy yondashuv, tahlil va sintez kabi ilmiy tadqiqot usullaridan keng foydalanildi.

Shuningdek, raqamli infratuzilmaning rivojlanishi, elektron platformalar faoliyati hamda xizmatlarning elektron tijorat jarayonlariga ta'siri chuqur tahlil qilindi. Elektron savdo tizimlarida avtomatlashtirish, ma'lumotlar almashinuvi tezligi, xizmat ko'rsatish sifati hamda foydalanuvchilar uchun qulayliklarni oshirish imkoniyatlari o'rganildi.

Bundan tashqari, davlat-xususiy sheriklik asosida amalga oshirilayotgan loyihalar, elektron boshqaruv mexanizmlarining samaradorligi va ularning elektron tijoratni rivojlantirishdagi ahamiyati atroflicha ko'rib chiqildi. Tadqiqot jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish, biznes jarayonlarini optimallashtirish hamda milliy elektron tijorat tizimining raqobatbardoshligini kuchaytirishga oid ilmiy xulosalar shakllantirildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron tijoratning ahamiyati, uning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni hamda zamonaviy iqtisodiy munosabatlarga ta'sirini o'rganishda qiyosiy taqqoslash, statistik tahlil, tizimli yondashuv va ilmiy umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida elektron tijoratning rivojlanish tendensiyalari, uning xalqaro tajribadagi o'rni va milliy iqtisodiyotdagi ahamiyati nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilindi.

Qiyosiy taqqoslash usuli yordamida rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlarda elektron tijoratning rivojlanish darajasi, internet infratuzilmasi, elektron to'lov tizimlari hamda raqamli savdo platformalarining faoliyati o'zaro solishtirildi. Xususan, AQSH, Xitoy, Janubiy Koreya va Yevropa davlatlari tajribasi bilan O'zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar qiyosiy tahlil qilindi. Natijada elektron tijoratni rivojlantirishda raqamli infratuzilma, internet tezligi, elektron to'lov tizimlari va logistika xizmatlari muhim omil ekanligi aniqlandi.

Statistik tahlil metodidan foydalanish orqali O'zbekistonda elektron tijorat bozorining o'sish sur'atlari, internet foydalanuvchilari soni, elektron savdo hajmi hamda onlayn xizmatlardan foydalanish ko'rsatkichlari o'rganildi. Shuningdek, elektron tijoratni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar va davlat dasturlari tahlil qilinib, ularning iqtisodiy samaradorligi baholandi.

Tadqiqot jarayonida mantiqiy tahlil va sintez usullaridan ham foydalanilib, elektron tijoratning iqtisodiy samaradorlikni oshirish, biznes jarayonlarini optimallashtirish va xalqaro savdo aloqalarini kengaytirishdagi o'rni yoritib berildi. Olingan natijalar asosida elektron tijoratni rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiya va takliflar ishlab chiqildi.

1 https://lex.uz/uz/docs/-6213382

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda dunyoning deyarli barcha davlatlarida tashqi iqtisodiy faoliyat an'anaviy savdo aloqalari doirasidan ancha kengayib bormoqda. Elektron tijoratning rivojlanishi va internet savdo platformalarining ommalashuvi natijasida yuzma-yuz uchrashuvlarga bo'lgan ehtiyoj tobora kamaymoqda. Endilikda oddiy iste'molchi ham uydan chiqmagan holda turli tovar va xizmatlarni masofadan turib xarid qilish imkoniyatiga ega bo'ldi. Bu esa nafaqat o'z shahri yoki mamlakati doirasida xarid qilish, balki boshqa davlatlardan ham mahsulotlarga buyurtma berish va ularni tezkor yetkazib olish imkonini yaratmoqda. Natijada elektron tijorat xalqaro savdo aloqalarining rivojlanishida muhim omilga aylanib, global iqtisodiy integratsiyani yanada kuchaytirmoqda [8].

So'nggi 20 yil davomida internet tarmog'idan foydalanuvchilar sonining jadal ko'payishi, ijtimoiy tarmoqlar va boshqa interfaol onlayn platformalar ta'sirining kuchayishi, elektron to'lov tizimlarining dinamik rivojlanishi va yetakchi bozor ishtirokchilarining elektron tijorat uchun yangi texnologik platformalarga o'tishi tufayli elektron tijorat bozori dinamik ravishda rivojlanmoqda [9] (Web 1.0 dan Web 2.0 ga, so'ngra Web 3.0 ga).

Internet orqali tijorat aloqalari doirasi sezilarli darajada kengaydi, u quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

– internet orqali tovarlarni sotish va sotib olish;

– elektron tarmoqlardan foydalanish orqali pul mablag'larini o'tkazish;

– elektron shaklda axborot savdosi va boshqalar.

Elektron tijoratni rivojlantirish imkoniyatlarini baholash uchun nafaqat internet tarmog'iga ulanish va tashkilotlarning zamonaviy kompyuterlar bilan texnik jihozlanishi, balki veb-sayt va elektron pochta manzilining mavjudligi ham katta ahamiyatga ega.

Tashkilotning shaxsiy veb-sayti elektron iqtisodiy munosabatlar ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro aloqa imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi:

– sayt tashkilot faoliyati bilan bog'liq foydali ma'lumotlarni e'lon qiladi;

– tahlil va bozor yangiliklari, statistik tadqiqotlar, tendensiyalar, mijozlar bilan muloqotning o'ziga xos xususiyatlari, buning nazariy va amaliy asoslari;

– biznes va tashkilot yangiliklari joylashtiriladi;

– saytga mahsulotlar katalogi yoki mahsulot tasviri joylashtiriladi.

Elektron tijorat an'anaviy savdo shakllari bilan bir qatorda muhim savdo mexanizmi sifatida rivojlanmoqda. Elektron tijorat internet tarmog'i orqali mahsulot va xizmatlarni xarid qilish, sotish, reklama qilish hamda yetkazib berish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, u internet muhitida tijorat faoliyati va oldi-sotdi munosabatlarini amalga oshirishni ifodalovchi muhim iqtisodiy tushuncha sifatida ham qo'llaniladi. Elektron tijorat kompyuter tarmoqlari yordamida xarid qilish, sotish, servis xizmatlarini ko'rsatish va marketing tadbirlarini tashkil etish imkoniyatini yaratadi. Uning eng muhim afzalliklaridan biri shundaki, xaridor va sotuvchi turli geografik hududlarda joylashgan bo'lsa ham, o'zaro savdo faoliyatini samarali ravishda amalga oshira oladi. Natijada vaqt va masofa bilan bog'liq cheklovlar sezilarli darajada qisqaradi hamda savdo jarayonlari yanada qulay va tezkor tus oladi. An'anaviy savdo esa, odatda, do'konlar, bozorlar yoki ofislar orqali mahsulotlarni shaxsan ko'rib tanlash va sotib olishga asoslanadi. Shu sababli elektron tijorat zamonaviy texnologiyalar yordamida savdo jarayonlarini soddalashtirayotgan bo'lsa, an'anaviy savdo bevosita muloqot va mahsulotni joyida ko'rib baholash imkoniyati bilan ajralib turadi [10].

Elektron tijorat an'anaviy savdo turidan quyidagi xususiyatlari bilan farqlanadi:

– xaridor o'ziga qulay vaqt, joy va tezlikda mahsulotni tanlash va sotib olish imkoniyatiga ega;

– savdo-sotiq faoliyatini ish faoliyati bilan birga parallel ravishda, ya'ni ishlab chiqarishdan ajralmagan holda olib borish imkoniyati mavjud;

– ko'p sonli xaridorlarning bir vaqtning o'zida bir nechta firmalarga murojaat qila olishi. Bu ko'p sonli xaridorlarning aloqa vositalari yordamida sotuvchilar bilan muloqotda bo'lish imkoniyati;

– kerakli mahsulotlarni tezlikda izlab topish va shu mahsulotlari bor firmalarga murojaat qilishda texnika va transport vositalaridan samarali foydalanish, mahsulotlarni bir joyga yig'ish va ularni sotib olishda aniq manzillarga murojaat qilish. Ortiqcha vaqt va xarajatlarni kamaytiradi;

– xaridorning yashash joyi, sog'lig'i va moddiy ta'minlanganlik darajasidan qat'i nazar, hamma qatori teng huquqli mahsulot sotib olish imkoniyati;

– hozirgi kunda jahon standartlariga javob beradigan mahsulotlarni tanlash va sotish imkoniyati;

– tovar tijorati sotuvchining mahsulotlarini (ish, xizmatlarini) sotish jarayonidagi imkoniyatini yanada kengaytiradi va yangilaydi. Endi sotuvchi mahsulotlarini sotish jarayonini tezlashtirishi, yangi va sifatli mahsulotlarni muntazam almashtirishi, mahsulotlarning aylanma harakatini tezlashtirishi kerak bo'ladi (1-jadval).

1-jadval. Elektron tijoratning an'anaviy savdo turlaridan farqi[2]

№	Elektron tijorat	An'anaviy tijorat
1.	Xaridor o'ziga qulay vaqt, joy va tezlikda mahsulotni tanlash va sotib olish imkoniyatiga ega	Xaridor vaqt ajratib, transport vositasida aytilgan manzilga borib xarid qilish kerak
2.	Savdo-sotiq faoliyatini ish faoliyati bilan birga parallel ravishda, ya'ni ishlab chiqarishdan ajralmagan holda olib borish imkoniyati	Savdo-sotiq alohida faoliyat bo'lib, undan tashqari boshqa faoliyat bilan band bo'lish imkoni yo'q
3.	Ko'p sonli xaridorlarning bir vaqtning o'zida bir nechta firmalarga murojaat qila olish imkoniyati	Murojaat qiluvchi xaridorlar soni cheklangan bo'lishi
4.	Kerakli mahsulotlarni tezlikda izlab topish va ushbu mahsulotlar mavjud bo'lgan korxonalarga murojaat qilishda texnika va transport vositalaridan samarali foydalanish imkoniyati	Kerakli mahsulot izlashda bir qancha muammolar mavjudligi, masalan, vaqt sarflash, texnik va transport vositalaridan unumli foydalanmaslik
5.	Xaridorning yashash joyi, sog'lig'i va moddiy ta'minlanish darajasidan qat'iy nazar hamma qatori teng huquqli mahsulot sotib olish imkoniyati	Xarid qilish xaridorning sog'ligi, moddiy ta'minlanganligiga bog'liq bo'ladi.
6.	Hozirgi kundagi mavjud jahon standartlariga javob beradigan mahsulotlarni tanlash va sotish imkoniyati	Bozorda taklif etilayotgan tovar assortimenti bilan cheklangan bo'ladi.
7.	Elektron tijoratda savdoni tashkil qilish korxonalarning raqobatini kuchaytiradi, monopoliyadan chiqaradi va mahsulotlarning sifatini oshirish imkoniyatini beradi	An'anaviy savdoda ayrim hollarda raqobat imkoniyatlari nisbatan cheklanishi mumkin, bu esa mahsulot sifati va narx barqarorligiga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston so'nggi bir necha yil ichida an'anaviy bozorlardan elektron elektron savdo maydonchalariga o'tish jarayonida sezilarli rivojlanishga erishdi. Mamlakatda raqamli texnologiyalar va internet infratuzilmasining kengayishi, shuningdek, elektron to'lov tizimlarining rivojlanishi elektron tijorat bozorining jadal sur'atlarda o'sishiga xizmat qilmoqda. Xususan, 2021-yilda O'zbekiston elektron tijorat bozori hajmi 201 million AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilga kelib ushbu ko'rsatkich 543 million AQSh dollariga yetdi. Bu esa qisqa vaqt ichida elektron savdo hajmining bir necha barobarga oshganini ko'rsatadi. Mazkur o'sish aholining internet xizmatlaridan faol foydalanishi, onlayn xarid qilish madaniyatining shakllanishi hamda elektron savdo platformalariga bo'lgan ishonchning ortib borayotgani bilan izohlanadi [11].

Bugungi kunga kelib, O'zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirish bo'yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Davlat organlari ushbu sohani rivojlantirishda xalqaro tajribada keng qo'llaniladigan tamoyillarga amal qilib, qulay huquqiy muhit va zamonaviy raqamli infratuzilmani shakllantirishga alohida e'tibor qaratmoqda [12].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi natijasida elektron tijorat bugungi kunda iqtisodiy faoliyatning eng muhim va istiqbolli yo'nalishlaridan biriga aylandi. Internet va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi biznes yuritish usullarini tubdan o'zgartirib, savdo jarayonlarini yanada tezkor, qulay va samarali shaklga olib keldi. Elektron tijorat nafaqat ichki bozorda, balki xalqaro iqtisodiy munosabatlarda ham muhim o'rin egallab, global integratsiyani kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, elektron tijorat xarajatlarni kamaytirish, vaqtni tejash, iste'molchilarga keng tanlov imkoniyatini yaratish hamda korxonalarning raqobatbardoshligini oshirish kabi bir qator afzalliklarga ega. Shuningdek, elektron to'lov tizimlari, onlayn platformalar va raqamli marketingning rivojlanishi savdo hajmining oshishiga hamda yangi biznes modellarining shakllanishiga olib kelmoqda.

O'zbekistonda ham elektron tijoratni rivojlantirish bo'yicha muhim huquqiy va institutsional asoslar yaratilgan bo'lib, "Elektron tijorat to'g'risida"gi qonun ushbu sohaning barqaror rivojlanishida muhim rol o'ynamoqda. Mamlakatda raqamli infratuzilmaning kengayishi va internet foydalanuvchilari sonining ortishi elektron savdo bozorining tez sur'atlarda o'sishiga zamin yaratmoqda.

1. Elektron tijoratni yanada rivojlantirish uchun raqamli infratuzilmani, xususan, internet tezligi va qamrovini kengaytirish lozim.
2. Elektron to'lov tizimlarining xavfsizligi va ishonchliligini oshirish, kiberxavfsizlik choralarini kuchaytirish zarur.

2 https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/raqamli-iqtisodiyot

3. Aholi orasida onlayn xarid madaniyatini rivojlantirish uchun raqamli savodxonlik bo'yicha targ'ibot va o'quv dasturlarini kengaytirish maqsadga muvofiq.

4. Mahalliy ishlab chiqaruvchilar va kichik biznes subyektlarini elektron savdo platformalariga faol jalb qilish, ularni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini yaratish kerak.

5. Elektron tijorat sohasida xalqaro tajribani o'rganish va ilg'or raqamli yechimlarni milliy iqtisodiyotga tatbiq etish muhim ahamiyatga ega.

6. Logistika va yetkazib berish tizimlarini modernizatsiya qilish orqali elektron savdoning samaradorligini yanada oshirish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. https://gsbe.uz/pdfs/educational-resources/5.pdf
2. https://uza.uz/ru/posts/raqamli-iqtisodiyotni-rivojlantirishda-elektron-tijoratning-orni-va-ahamiyati-qanday_816955
3. Pavlou, P. A. (2003). Consumer Acceptance of Electronic Commerce: Integrating Trust and Risk with the Technology Acceptance Model // *International Journal of Electronic Commerce.* Vol. 7, № 3. P. 101–134. DOI: 10.1080/10864415.2003.11044275
4. Gazieva, L.R., Magomaev, T.R., & Magomaeva, L.R. (2021). The Impact of E-Commerce on the Digital Economy // *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences.*
5. Xamrayeva, S.N. (2023). O'zbekistonda elektron savdo va elektron tijoratni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari // *Innovatsion iqtisodiyot / Инновационная экономика / The Innovation Economy.* № 1.
6. Ayupov, R.H. (2020). *Raqamli iqtisodiyot asoslari.* Darslik. Toshkent: TMI. 125 b.
7. Boltaboyeva, G.R. (2020). *Raqamli iqtisodiyot asoslari.* Darslik. Toshkent: TMI. 125 b.
8. RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORATNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI. (2024) // *International Journal of Recently Scientific Researcher's Theory.* Vol. 2, № 3. P. 74–79. https://uzresearchers.com/index.php/ijrs/article/view/2209
9. http://www.soft4retail.ru/e-commerce-platform
10. O'ZBEKISTONDA ELEKTRON TIJORATNING RIVOJLANISHI VA UNING AHAMIYATI. (2025) // *Marketing Jurnali.* № 5. https://marketingjournal.uz/index.php/mj/article/view/502
11. https://gov.uz/oz/miit/news/view/10847
12. Choriyev, Bahrom To'rayevich. (2022). O'zbekistonda elektron tijoratning huquqiy asoslarini takomillashtirish // *Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences.* Vol. 2, № 3. P. 227–236.

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2026. № 5 (3)

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz